

"El collaret d'algues vermelles", premi de la crítica

per Xavier Fàbregas

Melendres a la primera de les seves obres—, cada peça hi compleix una funció i col·labora així a l'estratègia general. El teatre de Joan Abellan, al contrari, se'ns mostra com una substància molt fluida; hom diria que l'autor es reserva el dret d'ajure's a l'herba així que li plagui a fi de contemplar amb calma el paisatge que ha dibuixat, i mostrar-nos-el. *Home tocant el flabiol damunt d'un núvol* (1972) i *El vol històric del globus Maria Antonieta* (1973) causen aquest efecte; l'autor es posa a caminar —o a volar— amb els ulls ben oberts, pel que pugui venir, però sense fixar l'itinerari d'una manera que resulti enutjosa. Melendres és un calculador, i Abellan, un *voyeur*. O, si ho preferim, Melendres és un jugador d'escacs, o un ferroviari d'un país on els trens circulen implacablement controlats, i Abellan un autostopista, un home que posseeix el subconscient de Nils Holguerson, disposat a cavalcar el primer ànec que aparegui a l'horitzó. Si més no això val per a un primer estadi de llur producció: després Melendres es decanta cap a la narrativa, i Abellan posà el fre i es lliurà a la minuciosa composició d'un trencaclosques dramàtic a *El bon samarità, càntir amunt, càntir avall, pensava que el cel guanyava i Déu se n'aprofitava, o el jardí de les delícies* (1975).

ULISSES CONTRA ÈDIP

Tant Jaume Melendres com Joan Abellan són escriptors que conreen llur ofici amb una gran exigència de professionalitat. Coneixen les característiques del propi treball, i coneixen també el que l'altre pot aportar a una tasca comuna. De l'aliatge de les dues escriptures, n'ha sortit amb una perfecta espontaneïtat —o aquesta és la impressió del lector que no adverteix la vora de les costures— *El collaret d'algues vermelles*. Pensem que Melendres hi ha aportat una construcció rigorosa, i Abellan el seu afany de passejar, de contemplar. *El collaret d'algues vermelles* resulta un viatge plaent i accidentat alhora, a estones sorneguer, tràgic a les acaballes, que comença a un costat de l'Atlàntic i acaba a l'altre.

El text d'*El collaret d'algues vermelles* («El Galliner», 52, Edicions 62, Barcelona, 1979) és precedit d'un pròleg dels autors que em sembla un dels escrits més lúcids que sobre el quefer dramàtic han produït les nostres contrades. Seguint el fil dels autors podríem considerar que el teatre es divideix en edipià (el patró seria la tragèdia d'Èdip) i en ulissià (el patró, aquí, foren Ulisses i el seu periple). «En altres paraules —escriuen Jaume Melendres i Joan Abellan—, Ulisses no és Èdip perquè Ulisses, a diferència de l'il·lustre parricida, és només un *fil conductor*, l'element motor que gràcies a una acció singular (un viatge i un desig) genera la veritable matèria del poema: les accions dels altres personatges.» Èdip exigeix un desenllaç particular que il·lumini, com un flash, tot allò que s'ha esdevingut abans en el transcurs de la tragèdia. «Nosaltres, els sotasignats —continuen els autors—, preferim el desenllaç de l'Odissea perquè, tot i ser desenllaç (és a dir, punt i a part), no té aquest caràcter de revelació, d'aclariment lògic de totes les situacions i comportaments anteriors. Verbigràcia, Ulisses, al final, es podria suïcidar (Penèlope, no per despit sinó per plaer, tria el millor dels pretendents) sense que aquesta decisió extrema hagués d'obligar Homer, necessàriament, a modificar cap dels cants anteriors. De fet, una modificació "argumental" d'aquest calibre no implicaria cap canvi en l'estructura narrativa, ni en la psicologia de l'heroi.»

EN EL FONTS, UNA HISTÒRIA ROMÀNTICA

Sí, en el fons. Però no sempre és important, ni decisiu, allò que les coses són en el fons. *El collaret d'algues vermelles* és una transposició teatral de la *Manon Lescaut* de l'abbé Prévost. L'època de l'acció ha estat reculada una cinquantena d'anys, els necessaris perquè Barcelona, a les darreries del XVIII, s'hagi refet de la Guerra de Successió i hagi alletat una burgesia comercial amb vocació transatlàntica. La Barcelona del XVIII apareix com una pinzellada —tanmateix una pinzellada vigorosa i acolorida— a les primeres escenes del drama. Però allò que arrossega l'acció,

que se l'emporta, són les apassionades relacions mantingudes per Albert i Beatriu. *El collaret d'algues vermelles* és una abandonada narració romàntica. Encara que endevinem que hauria pogut ésser una altra cosa, i aquest toc de relativisme és allò que ens la fa interessant i, en darrer terme, actual. Per què triar *Manon Lescaut?*, es demanen els autors. I tot seguit ens en forneixen la resposta: «*Manon Lescaut* és una novella de sentiments (com la de Dumas) però (a diferència de *La Dama*) té una estructura èpica, i no aristotèlica.»

La història romàntica ha estat una devoció, però no pas una obligació. Els protagonistes d'*El collaret d'algues vermelles*, Albert i Beatriu, no són pas l'eix del món. Heus ací una sensació que experimentem a cada escena, a cada parrupeig de diàleg. Els personatges que els envolten podrien emmenar-nos cap a altres microcosmos, tan interessants i tan verídics com el que s'entreenen a teixir els dos enderiats. Joan Abellan i Jaume Melendres en són ben conscients: «Podríem dir que aquesta obra, com totes les novel·les d'aventures, com la poesia èpica, és la suma de moltes obres no escrites del tot. Un arbre de possibilitats. Qualsevol branca podria ser-ne el tronc. Si una fa de tronc és perquè és més llarga, però no més consistent o "interessant".»

A mi, un dels atractius que m'ha ofert la lectura d'*El collaret d'algues vermelles* és la frescor de tot el que hi transita: ambients, personatges, episodis. Els autors no es detenen en una troballa. L'examinen un moment i la llencen alegrement, car ja en tenen una altra entre les mans. Heus ací un dels trets de l'autèntica creació. Del landó deturat prop del teatre de Barcelona, passem al port de la ciutat i a la coberta d'un vaixell, per submergir-nos tot seguit en un ambient colonial que evoca tot l'encant dels cromos de xocolata. *El collaret d'algues vermelles* és un repte als homes de teatre. Mentre no puguem veure-la, veure-la dignament sobre un escenari, la seva lectura ja en constitueix un tast excel·lent.